

## Statusrapport per desember 2011

### Felles trygghet – felles ansvar

#### Handlingsplan for å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme (2010-2013)

---

##### Samlet tiltaksoversikt

| NR. | TILTAK                                                                                                     | ANSVARLIG               | STATUS                          |
|-----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------|---------------------------------|
| 1.  | Etablering av en ressursgruppe av forskere                                                                 | JD                      | Under gjennomføring             |
| 2.  | Forskning på radikaliserings og voldelig ekstremisme – med vekt på forebyggende tiltak                     | JD, UD, FD, BLD         | Under gjennomføring             |
| 3.  | Nettportal for økt bevisstgjøring og kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme                   | JD                      | Gjennomført                     |
| 4.  | Årlig konferanse om voldelig ekstremisme                                                                   | JD                      | Gjennomført                     |
| 5.  | Bedre informasjon om regelverket for personer som kan innebære en sikkerhetsrisiko                         | JD                      | Under gjennomføring             |
| 6.  | PSTs årlige trusselvurdering                                                                               | JD                      | Gjennomført                     |
| 7.  | Utarbeide en veileder for hvordan unngå terrorfinansiering                                                 | JD                      | Under gjennomføring             |
| 8.  | Rapportering på handlingsplanen                                                                            | JD                      | Gjennomført                     |
| 9.  | Oversette handlingsplanen for internasjonal kunnskapsdeling                                                | JD                      | Gjennomført                     |
| 10. | Revidere regjeringens strategi for krisekommunikasjon                                                      | JD, SMK, UD, FD, HOD    | Under gjennomføring             |
| 11. | Etablering av en tverrsektoriell koordineringsgruppe for oppfølging av handlingsplanen                     | JD                      | Gjennomført                     |
| 12. | Politirådene / SLT skal koordinere arbeidet med å forebygge radikaliserings og voldelig ekstremisme lokalt | JD                      | Gjennomført/under gjennomføring |
| 13. | Videreutvikle politiets rolle og funksjon i politiråd og SLT                                               | JD                      | Under gjennomføring             |
| 14. | PSTs bevisstgjøringstiltak overfor ordinært politi                                                         | JD                      | Under gjennomføring             |
| 15. | Gjennomgang av regelverk for informasjonsplikt og taushetsplikt                                            | JD/aktuelle departement | Under gjennomføring             |
| 16. | Styrking av beredskapen mot voldsepisoder i skolen                                                         | JD, KD                  | Gjennomført                     |
| 17. | Justis- og politidepartementets                                                                            | JD                      | Under gjennomføring             |

|     |                                                                                                                        |                          |                                 |
|-----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------|---------------------------------|
|     | kommunikasjonsstrategi                                                                                                 |                          |                                 |
| 18. | Møteplasser for dialog og kontakt mellom representanter for sivil samfunn og offentlige myndigheter sentralt og lokalt | JD, AD, UD, BLD, KUD, KD | Under gjennomføring             |
| 19. | Videreutdanning om norske samfunnsforhold for religiøse ledere med utenlandsk bakgrunn                                 | BLD                      | Gjennomført/Under gjennomføring |
| 20. | Internasjonal dialog                                                                                                   | UD                       | Gjennomført/Under gjennomføring |
| 21. | Opplæring i norsk samfunnskunnskap og demokratiforståelse for nyankomne innvandrere                                    | BLD                      | Gjennomført                     |
| 22. | Politiets arbeid for dialog og ytringsfrihet                                                                           | JD                       | Gjennomført/Under gjennomføring |
| 23. | Styrket samarbeid mellom kriminalomsorgen og andre statlige og kommunale myndigheter                                   | JD                       | Gjennomført/Under gjennomføring |
| 24. | Kriminalomsorgen skal kartlegge risikofaktorer generelt og individuelt                                                 | JD                       | Under gjennomføring             |
| 25. | Videreutvikle politiets bekymringssamtale                                                                              | JD                       | Under gjennomføring             |
| 26. | Styrke og målrette Husbankens rolle i kommunenes planarbeid gjennom samarbeid med politiråd/SLT                        | KRD/Husbanken/JD         | Under planlegging               |
| 27. | Arbeid for å få flere til å fullføre videregående opplæring                                                            | KD                       | Gjennomført/Under gjennomføring |
| 28. | Særskilt innsats overfor unge utenfor arbeidsmarkedet                                                                  | AD                       | Under gjennomføring             |
| 29. | Tros- og livssynstilbud til innsatte                                                                                   | JD, KUD                  | Under gjennomføring             |
| 30. | Strategi for å forebygge aggressiv og voldelig atferd blant barn og unge                                               | BLD, HOD, JD             | Under gjennomføring             |

## Økt kunnskap og informasjon

### Tiltak 1: Etablering av en ressursgruppe bestående av forskere

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Justisdepartementet har hatt tett kontakt med forskere på feltet i utarbeidelsen av handlingsplanen og i forbindelse med oppfølgingen av planen. Det kan i denne sammenheng særlig nevnes arbeid med konferansen (tiltak 4) og nettportalen (tiltak 3). I løpet av 2011 har

Justisdepartementet støttet Konsortium for forskning om terrorisme og internasjonal kriminalitet, se tiltak 2. Vi anser tiltaket som gjennomført ved medlemskap i dette nettverket.

## **Tiltak 2: Forskning på radikalisering og voldelig ekstremisme – med vekt på forebyggende tiltak**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet, Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet*

Justisdepartementet utbetalte kr. 800 000,- til Konsortium for forskning om terrorisme og internasjonal kriminalitet i 2011. Dette var en samlet utbetaling til konsortiet på vegne av departementet og underliggende etater. Aktiviteter i regi av konsortiet har i høst blant annet vært to konsortiumsseminarer:

- journalist Øyvind Strømmen, blogger Bjørn Stærk om "Antijihad: Anders Behring Breiviks ideologiske opphav" (16. august)
- den libyske ex-jihadisten Noman Benotman om "Libya and the Risks of the post-Qaddafi Era" (6. september)

Konsortiet har for øvrig en rekke pågående forskningsprosjekter, blant annet om forebygging av terrorisme og annen kriminalitet, internasjonalt politiarbeid, jihad og radikalisering i Europa, og om ekstremisters bruk av internett og soloterrorisme. Forsvarets Forskningsinstitutt fortsetter sin omfattende forskning på militant islamisme, og starter også et prosjekt om den høyreekstreme anti-jihad-bevegelsen.

Politihøgskolen arbeider med å knytte til seg (i bistilling) en utenlandsk ekspert på forebyggende sikkerhetsarbeid gjennom bruk av konsortiumsmidler. Det er noe usikkert om dette går i orden.

Justisdepartementet utbetalte kr. 175 000,- i tilskuddsmidler til organisasjonen Voksne for barn i 2011. Midlene skal brukes til å utarbeide en rapport med vurderinger og anbefalinger for en mulig tilpasning og utvikling av Exit-programmet i forhold til ekstreme islamistiske miljøer. Rapporten skal foreligge innen utløpet av 2011.

Justisdepartementet har også takket ja til invitasjoner til å delta i to forskningsprosjekter finansiert av EU. Begge disse prosjektene involverer flere EU-land i tillegg til Norge og er foreløpig på søknadsstadiet. Justisdepartementet vil eventuelt kunne informere ytterligere om prosjektene når søknadene er ferdigbehandlet.

Det er også igangsatt et forskningsprosjekt ved Kriminalomsorgens utdanningssenter (Krus). Denne studien analyserer ulike former for radikalisering og overgangen fra voldelig radikalisering til terrorisme ute i samfunnet for deretter å rette fokus på hvordan radikalisering oppstår i eller sprer seg til fengsler og hvordan dette fenomen håndteres i en rekke europeiske land. Studien forventes å bli sluttført i løpet av våren 2012.

Utenriksdepartementet har også videreført sin satsning på forskning innen deradikalisering.

Prosjektet "Leaving Terrorism Behind", som munnet ut i publisering av boken med samme tittel på Routledge forlag i London i 2009, har blitt fulgt opp. Norsk Utenrikspolitisk Institutt, med kr. 500 000,- i støtte fra Utenriksdepartementet, har deltatt på en lang rekke internasjonale konferanser og seminarer rettet mot både akademikere og praktikere innen feltet. I etterkant av bokutgivelsen er det også publisert to artikler i internasjonale tidsskrifter, senest i Crime, Law and Social Change (nr. 4, 2011), og funn fra prosjektet er også publisert i en forskningsrapport fra Politi-høgskolen. Hele dette prosjektet er et pionerarbeid som har fått mye internasjonal oppmerksomhet og anerkjennelse.

Utenriksdepartementet støtter også etableringen av UNICRIs (FNs institutt for forskning på kriminalitet) senter for å motarbeide terroristers budskap. Dette senteret skal støtte opp under implementeringen av FNs globale anti-terror strategi, gjennom innsamling, analyse og formidling av nasjonale tiltak og programmer for bekjempelse av terrorisme. Det skal utgis årlige analytiske rapporter og arrangeres internasjonale møter for å støtte slike nasjonale tiltak.

Utenriksdepartementet har støttet dette prosjektet med omlag kr. 3,5 mill.

Utenriksdepartementet har videre i 2011 gitt kr. 670 000,- i støtte til Manchester Metropolitan University til et forskningsprosjekt som søker å identifisere positive og negative faktorer med tanke på bedre implementering av rehabiliterings-, reintegrerings- og utdanningsprogram i utlandet. Kunnskap om dette skal spres i aktuelle land, samt i FN. Resultatene er også tenkt presentert på en konferanse for dette formålet i 2012.

### **Tiltak 3: Nettportal for økt bevisstgjøring og kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Justisdepartementet lanserte den 6. desember 2011 en nettside som skal sikre at kunnskap om radikaliserings og voldelig ekstremisme er lett tilgjengelig. Nettsiden vil bidra til å synliggjøre myndighetenes arbeid på feltet og gi kunnskap om hvem som kan kontaktes dersom man ønsker råd, hjelp eller informasjon.

### **Tiltak 4: Årlig konferanse om voldelig ekstremisme**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Justisdepartementet arrangerte årets konferanse den 6. desember 2011. Tema for konferansen var todelt, og hvor første del tok for seg fenomenet ekstremisme og dagens trusselbilde, mens andre del tok for seg spørsmålet om hvordan sikre bredde i den forebyggende innsatsen. Det er viktig å se hvordan de ulike departementene og deres underliggende etater kan bidra i forebyggingsarbeidet og oppfølgingen av regjeringens handlingsplan på feltet. Målgruppen for

årets konferanse var derfor først og fremst ansatte i departementene og relevante underliggende etater.

#### **Tiltak 5: Bedre informasjon om regelverket for personer som kan innebære en sikkerhetsrisiko**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Justisdepartementet har på nettsiden [radikalisering.no](http://radikalisering.no) lagt ut relevant informasjon om regelverk for personer som kan innebære en sikkerhetsrisiko. Informasjon om utlendingslovgivningen er også tilgjengelig på Utlendingsdirektoratets nettsider [www.udi.no](http://www.udi.no). Dette vil bidra til økt informasjon om aktuelt regelverk.

#### **Tiltak 6: PSTs årlige trusselvurdering**

*Ansvarlig: Justis- og politidepartementet*

Den 28. februar 2011 fremla PST «Åpen trusselvurdering» for 2011. Dette er en analyse av forventet utvikling innenfor PSTs hovedansvarsområder. Vurderingen retter fokus mot forhold som kan påvirke norsk sikkerhet og skade nasjonale interesser i 2011. Trusselvurderingen er publisert på [www.pst.politiet.no](http://www.pst.politiet.no). Trusselvurdering for 2012 forventes å foreligge primo 2012. PST fremla i tillegg en egen trusselvurdering den 29. juli 2011 med tittelen «Ekstremisme i Norge etter terroraksjonene 22. juli».

#### **Tiltak 7: Utarbeide en veileder for hvordan unngå terrorfinansiering**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Arbeidet med en veileder er startet opp og det er forventet at denne vil foreligge første halvår 2012.

#### **Tiltak 8: Rapportering på handlingsplanen**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Det legges opp til hensiktsmessig statusrapportering på tiltakene i planen som vil bli publisert på [www.radikalisering.no](http://www.radikalisering.no) og Justisdepartementets nettside [www.regjeringen.no/jd](http://www.regjeringen.no/jd). Første rapportering ble noe forsinket grunnet terrorangrepet på regjeringskvartalet og oppfølging etter dette.

#### **Tiltak 9: Oversette handlingsplanen for internasjonal kunnskapsdeling**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Engelsk versjon av handlingsplanen finnes på [www.radikalisering.no](http://www.radikalisering.no) og de engelske sidene av [www.regjeringen.no/jd](http://www.regjeringen.no/jd).

Av annen internasjonal kunnskapsdeling nevnes at Justisdepartementet var med på oppstartsmøtet til EUs nettverk for bevisstgjøring om radikalisering i Brussel 9.september 2011 (Radicalization Awareness Network – RAN). Nettverket skal legge til rette for kunnskapsdeling mellom europeiske land og utveksling av erfaringer knyttet til forebyggingsarbeid.

De britiske ambassadene i Norden har tatt initiativ til en møteserie om forebygging av voldelig ekstremisme. Hensikten er å utveksle kunnskap og erfaringer på feltet. Justisdepartementet deltok på møtet som fant sted i Helsinki i september 2011.

#### **Tiltak 10: Revidere regjeringens strategi for krisekommunikasjon**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet, Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet, Forsvarsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet*

Regjeringens strategi for krisekommunikasjon ble sist oppdatert i 2005, i etterkant av flodbølgekatastrofen i Sørøst-Asia. Justisdepartementet er i ferd med å gjennomgå strategien og vil sende et utkast til oppdatert strategi på høring til Statsministerens kontor, Utenriksdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Forsvarsdepartementet medio 2012.

#### **Styrke myndighetenes samhandling**

---

#### **Tiltak 11: Etablering av en tverrsektoriell koordineringsgruppe for oppfølging av handlingsplanen**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Tiltaket er gjennomført. Det har vært avholdt to møter i den tverrsektorielle koordineringsgruppen så langt, og møtevirksomheten vil fortsette i 2012. Departementer som har tiltak i handlingsplanen er invitert til møtene.

#### **Tiltak 12: Politirådene / SLT skal koordinere arbeidet med å forebygge radikalisering og voldelig ekstremisme lokalt**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Politidirektoratet har i eget oppdragsbrev til politimestrene bedt om at de følger opp tiltakene som berører politiet. Det er særlig anmodet om at radikalisering og voldelig ekstremisme blir satt på dagsordenen i første mulige møte i det lokale politirådet. Det er anmodet om at tiltaket gjennomføres i nært samarbeid med lokal avdeling av PST, slik at PST får en formell rolle på lik linje med andre aktører i det lokale forebyggende arbeidet.

PST har holdt foredrag om radikalisering for SALTO (SLT i Oslo).

### **Tiltak 13: Videreutvikle politiets rolle og funksjon i politiråd og SLT**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Politidirektoratets evaluering av politirådene er nå i slutfasen. Evalueringen vil blant annet vise hvordan man har valgt å organisere politirådene, hvem som er representert, møtehyppighet og hva slags innhold møtene er gitt. Det er av stor interesse blant annet å få vite mer om hva slags type saker som blir tatt opp i politirådsmøtene. Det blir også stilt spørsmål som tar opp hvordan forholdet mellom politiråd og SLT er organisert i de kommunene som har begge samarbeidsmodellene. Evalueringen vil frembringe kunnskap som vil være nyttig i videreutviklingen av politiets rolle i politiråd og SLT.

Politidirektoratets veileder *“Politiet i lokalsamfunnet”* er på det nærmeste ferdig revidert og vil bli gjort tilgjengelig innen utgangen av året. Veilederen fokuserer på fire hovedområder i samhandlingen mellom politiet og lokalsamfunnet, 1) politiets strategi for forebygging, 2) politiets viktigste samarbeidspartnere, 3) kommunikasjon, og 4) samhandlingsmodellene Politiråd og SLT. Veilederen synliggjør noen viktige problemstillinger knyttet til samarbeid og samordning, den gir noen anbefalinger, og den inneholder lenker til viktige strategiske dokumenter som kan bidra til bedre planlegging lokalt og i politidistriktet. Veilederen er ment å fungere som et praktisk verktøy for lokale politiledere i sin planlegging av samarbeid mellom politi og andre lokale aktører.

Ved Politihøgskolen er det utarbeidet en ny lærebok i forebyggende politiarbeid. Boka heter *“I forkant. Kriminalitetsforebyggende politiarbeid”* og er skrevet av Elisabeth Myhre Lie. Politidirektoratet ser nærmere på bruk av denne og annet materiale for å styrke kompetansen om kommunen som et politisk organ og dens beslutningsprosesser, samt tilgjengelige kriminalitetsforebyggende virkemidler. Man ser også nærmere på økt bruk av politiets interne elektroniske fagportal for å spre kunnskap om kriminalitetsforebyggende virkemidler.

### **Tiltak 14: PSTs bevisstgjøringstiltak overfor ordinært politi**

*Ansvarlig: Justis- og politidepartementet*

PSTs bevisstgjøringstiltak er en pågående aktivitet. I første halvår 2011 har PST sentralt hatt mange møter og foredrag om radikaliserings med politiet, fengselsvesenet og andre sentrale samarbeidspartnere i Oslo-regionen.

I tillegg har PSTs lokale enheter videreført sitt arbeid med bevisstgjøringstiltak overfor det ordinære politiet i de respektive politidistrikt. Resultatet av bevisstgjøringstiltakene så langt er økt informasjons tilfang samt at terskelen for å kontakte PST synes å være lavere.

### **Tiltak 15: Gjennomgang av regelverk for informasjonsplikt og taushetsplikt**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet, i samarbeid med alle aktuelle departementer.*

Det er opprettet en interdepartemental arbeidsgruppe på embetsnivå, bestående av representanter fra i alt sju departementer, for å se på taushetsplikt og informasjonsutveksling i forebyggende øyemed. Arbeidsgruppen ledes av Justisdepartementet. Arbeidsgruppen skal i en første fase foreta en gjennomgang av eksisterende regelverk for informasjonsplikt og taushetsplikt, samt rettsoppfatninger og praksis i de relevante fagmiljøene. Deretter skal arbeidsgruppen se på mulige lovendringer og andre tiltak som kan utbedre eventuelle svakheter ved dagens regelverk.

#### **Tiltak 16: Styrking av beredskapen mot voldsepisoder i skolen**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet og Kunnskapsdepartementet*

Det er gjennomført et informasjonsopplegg i alle politidistrikter som har til hensikt å fange opp signaler tidlig, for å kunne gripe inn og forebygge alvorlige hendelser i skolene. Parallelt er det foretatt en gjennomgang av beredskapen knyttet til å håndtere alvorlige hendelser i skolene både fra politiets og skoleeierens side.

#### **Styrket dialog og økt involvering**

---

#### **Tiltak 17: Justis- og politidepartementets kommunikasjonsstrategi**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Arbeidet med å oppdatere JDs kommunikasjonsstrategi er nesten ferdigstilt, men er blitt noe forsinket som følge av angrepet på Regjeringskvartalet 22. juli 2011. Det planlegges at arbeidet ferdigstilles primo 2012.

#### **Tiltak 18: Møteplasser for dialog og kontakt mellom representanter for sivil samfunn og offentlige myndigheter sentralt og lokalt**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet, Arbeidsdepartementet, Utenriksdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet*

Justisministeren har faste dialogmøter med ulike minoritetsorganisasjoner. I møtene blir ulike temaer diskutert, og blant annet ble handlingsplanen forelagt organisasjonene for innspill tidlig i prosessen og igjen før publisering.

Det kan videre nevnes at Justisdepartementet har støttet organisasjonen Minhaj med midler til en konferanse om forebygging av ekstremisme som fant sted høsten 2011.

Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet opplyser at Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har etablert samarbeid med flere kommuner, fylkeskommuner og innvandrersorganisasjoner. Formålet med dette samarbeidet er å stimulere til etablering og utvikling av lokale møteplasser, som kan bidra til økt dialog og samhandling. I møte med kommuner og organisasjoner ble det gitt råd og veiledning samt formidlet IMDIs guide om utvikling av lokale møteplasser. I samarbeid med fylkeskommunene, utvalgte



innvandrersorganisasjoner og innvandrerrådene i Hedmark, Oppland og Buskerud ble det i mars 2011 arrangert et seminar på Gjøvik. Temaet for seminaret var etablering og utvikling av lokale møteplasser/dialogfora, samt hvordan disse kan bidra til integrering og inkludering av innvandrerbefolkningen.

Tiltakene har bidratt til at det hittil i år er etablert eller igangsatt etablering av følgende nye møteplasser:

- Flerkulturelt råd i Oslo og Akershus (FROA)
  - Det ble etablert et ressursnettverk for interkulturell kommunikasjon (RIK-nettverk) i Vest-Agder.
  - Akershus fylkeskommune er i gang med å etablere et eget flerkulturelt råd.
  - Det er igangsatt en prosess i Rogaland fylkeskommune for etablering av møteplass på fylkesnivå.
  - Trondheim kommune jobber med etablering av et informasjons- og dialogsenter i kommunen.
- IMDi sitter i referansegruppen for prosjektet.

Utfordringen for IMDi er å bidra til å utvikle møteplasser slik at de kan bli viktige arenaer for dialog og samhandling. IMDi vil sette fokus på dette blant annet i forbindelse med det nyoppstartede arbeidet med partnerskapsavtaler med kommunene.

Kulturdepartementet har i 2011 tildelt statstilskudd til tre råd for tro og livssyn: Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn, Norges Kristne Råd og Islamsk Råd Norge. Rådene bidrar aktivt til dialog mellom tros- og livssynssamfunn i Norge, og de er viktige dialogpartnere for offentlige myndigheter.

Kulturdepartementet har i 2011 tildelt statstilskudd til Frivillighet Norge. Midlene skal brukes til drift av et sekretariat som skal bistå medlemsorganisasjonene når det gjelder bl.a. myndighetskontakt og organisasjonsdrift. Frivillighet Norge er en viktig dialogpartner for offentlige myndigheter.

Kulturdepartementet har i 2011 utbetalt statstilskudd til om lag 350 frivilligsentraler. Frivilligsentralene skal være lokalt forankrede møteplasser, som er åpne og inkluderende for alle som har lyst til å delta innen frivillig virksomhet. Sentralene skal initiere, mobilisere og samordne frivillig aktivitet på lokalt plan. Frivilligsentralene har gjort det enklere for mange å delta i frivillig arbeid og er viktige møtesteder for frivillig innsats, deltakelse og tilhørighet i nærmiljøet. De har som mål å samarbeide med de positive kreftene som finnes lokalt: ulike lag og foreninger, menigheter, offentlige myndigheter og enkeltpersoner.

Utenriksdepartementet har kontakt og samarbeider med en rekke representanter for norsk sivil samfunn, inkludert minoritets-, innvandrers- og tros- og livssynsorganisasjoner. I arbeidet med fred og forsoning og med menneskerettigheter og demokrati, støtter departementet flere norske organisasjoner som bygger lokale nettverk, holder kontakt med norske myndigheter og yter støtte inn i land som gjennomgår kriser eller konflikter. Utenriksdepartementet støtter for eksempel tros- og livssynsorganisasjoner som Det mosaiske trossamfunn, Mellomkirkelig råd, Norges kristne råd og andre i deres dialogarbeid i Norge og utlandet. I tillegg støtter departementet Oslo-

koalisjonen, som tilbyr kompetanse på religion og dialog, og videre dialog mellom religiøse grupper i Europa og i ulike konfliktland gjennom internasjonale organisasjoner som European Council of Religious Leaders (ECRL) med sekretariat i Oslo, samt en multikulturell dialog og en interreligiøs dialogrekke (Abrahams-dialogen) tilrettelagt av henholdsvis Chatham House og PRIO. Utenriksministeren har holdt møter med ovennevnte organisasjoner og med Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn. Viktige målsetninger for arbeidet er å styrke kontakt og samarbeid mellom befolkningsgrupper, inkludert mellom ulike trossamfunn, samt å bedre kommunikasjon mellom sivilt samfunn og norske og utenlandske myndigheter.

Utenriksdepartementet har også bidratt økonomisk til et seminar for somalisk diaspora i Norden. I tillegg til somalisk diaspora fra hele Norden var det deltakelse både fra somaliske og skandinaviske myndigheter, og representanter for sivilt samfunn og forskere. Dette ga et godt grunnlag for en konstruktiv diskusjon i diaspora-miljøet om mulige løsninger på situasjonen i Somalia. Et av hovedtemaene som ble diskutert var islamistisk radikalisering og mulige negative konsekvenser i og utenfor Somalia. Diasporaen drøftet radikalisering i lys av en potensiell trussel i Somalia, men også i Norge og resten av Skandinavia. Det er positivt at diasporaen selv har tatt initiativ til dialog om dette temaet. Konferansen var et egnet forum for å bidra til å motvirke denne form for islamistisk radikalisering blant diaspora både i Norge og det øvrige Skandinavia. Deler av konferansen ble overført via web og det var således mulig for somaliere i Somalia, inklusiv ytterliggående grupperinger som Al-Shabab, å få et innblikk i de tanker og debatter som gjøres gjeldene blant somaliere utenfor Somalia.

### **Tiltak 19: Videreutdanning om norske samfunnsforhold for religiøse ledere med utenlandsk bakgrunn**

*Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet*

Siden 2007 har Universitetet i Oslo, på oppdrag og med midler fra Arbeids- og Inkluderingsdepartementet og Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, holdt kurset *Å være religiøs leder i det norske samfunnet*. Det er gjennomført to kursrekker, den siste ble avsluttet høsten 2010. Det har vært ca. 20 deltakere på hvert kurs, og de har kommet fra forskjellige trossamfunn. Alle har hatt utenlandsk bakgrunn, og de fleste deltakerne har vært muslimer og kristne. Kurset vil videreføres.

### **Tiltak 20: Internasjonal dialog**

*Ansvar: Utenriksdepartementet*

Utenrikspolitikkens del av anti-terrorarbeidet er langsiktig og forebyggende. Kjernen i arbeidet er å støtte opp under FNs globale anti-terrorstrategi, vedtatt enstemmig av FNs Generalforsamling i 2006. Counter-Terrorism Implementation Task Force (CTITF) er opprettet for å lede gjennomføringen av denne strategien, og konkret er mye av Utenriksdepartementets innsats rettet inn mot å støtte CTITFs prosjekter, og med prioritet til prosjekter innenfor søyle 4 av strategien; respekt for menneskerettighetene og rettsstatsprinsippene. Støtte til CTITFs ledende rolle i det internasjonale anti-terrorarbeidet, og norsk vektlegging av menneskerettigheter og

rettsstatsprinsipper ble også fremhevet av utenriksministeren under hans deltakelse på FNs generalsekretærs symposium om internasjonalt anti-terrorsamarbeid i New York, 19. september 2011.

Utenriksdepartementet har bidratt med 4 mill NOK i perioden 2008-2010 til et CTITF-prosjekt som bistår Burkina Faso og Nigeria, som pilotland, med å gjennomføre hele den globale anti-terror strategien på land-nivå. UD har også bidratt med 2,3 mill NOK i 2011 til et CTITF-prosjekt for gjennomføring av den globale anti-terrorstrategien i Sentral-Asia og med 600 000 NOK til regionale seminarer for utbredelse av kunnskap om denne strategien. Det neste seminaret i denne rekken gjelder for Vest-Afrika.

Norge sitter som medlem av FNs menneskerettighetsråd i perioden 2009-2012, og er dessuten en viktig støttespiller for FNs spesialrapportør for tros- og religionsfrihet. For øvrig er det å bidra til og delta i internasjonal dialog og å knytte kontakter med religiøse aktører internasjonalt, herunder organisasjoner som arbeider for å motvirke religiøs radikaliserings, en viktig del av Utenriksdepartementets og ikke minst utenriksstasjonenes daglige virke, og dette arbeidet fortsetter, like målrettet og i like stort omfang som før.

### **Tiltak 21: Opplæring i norsk samfunnskunnskap og demokratiforståelse for nyankomne innvandrere**

*Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet*

I skoleåret 2009/2010 var det 32 317 personer som deltok i opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Av gruppen som har rett og plikt til opplæring i 2007 var det 71 prosent som hadde gjennomført tre år etter at de kom til landet, det vil si at de har gjennomført 300 timer opplæring eller blitt fritatt fordi de kan norsk.

Opplæring i samfunnskunnskap er delt inn i følgende temaer:

- Innvandrere i Norge
- Demokrati, velferd og verdier
- Helse
- Skole, utdanning og kvalifisering
- Arbeid, arbeidsliv og arbeidsmarked
- Barn og familie

I deltakergrupper hvor det er naturlig kan lærerne også ta opp:

- Kvinnens rettigheter
- Kjønnslæstelse
- Arrangerte ekteskap/tvangsekteskap

Deltakerne lærer også om norsk samfunnsliv gjennom språkopplæringen ettersom opplæringen er knyttet til fire ulike domener. Det *personlige* domenet handler om personlige forhold og familierelasjoner. Det *offentlige domenet* handler om tilbud og tjenester i samfunnet.

*Opplæringsdomenet* handler om utdanning og opplæring, mens *yrkeslivsdomenet* handler om arbeidslivet.

Det ble i juni 2011 vedtatt at det skal innføres obligatorisk avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap, og statlig tilsyn og plikt til kommunal internkontroll med kommunenes arbeid med introduksjonsloven. I tillegg utvides timerammen fra 300 til 600 timer for alle som kommer inn i målgruppen, 550 timer norskopplæring og 50 timer samfunnskunnskap på et språk som innvandreren forstår. De vedtatte lovendringer vil medføre at de personer som omfattes av utvidelsen fra 300 til 600 timer må dokumentere at de har gjennomført 600 timer opplæring for å få permanent oppholdstillatelse og norsk statsborgerskap.

Det er i dag frivillig for innvandrere som deltar i opplæring i norsk og samfunnskunnskap om de vil gå opp til avsluttende prøve. Med de vedtatte lovendringer vil det på sikt innføres obligatorisk avsluttende prøve i norsk og samfunnskunnskap for alle deltakere som er omfattet av rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter introduksjonsloven. Det vil ikke være noen sanksjoner knyttet til ordningen, men hvis en ikke har gått opp til prøve vil en ikke få prøvebevis.

## **Tiltak 22: Politiets arbeid for dialog og ytringsfrihet**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Prosjektet *Trygghet og tillit* har hatt som oppgave å se på forbedringsområder i møtet mellom politiet og innvandrerbefolkningen. I prosjektperioden ble 22 tiltak prøvd ut. Tiltakene er utviklet og gjennomført av ansatte i førstelinjetjenesten. Eksempler på gjennomførte tiltak er opprettelse av muntlig klageordning, formalisert dialog med asylmottak, opplæring i intervju av mindreårige asylsøkere, dialog under avhør og opprettelse av dialogfora og rådgivingsgrupper. For ordenstjenesten ble det gjennomført tiltak som sykkelpatrulje, sonebil, mangfoldspatrulje og aktivt oppsøkende tjeneste. Alle hadde fokus på dialog, spesielt med personer med innvandrerbakgrunn.

Det er gjennomført fagdager som en del av prosjektet. Temaene har vært stereotypier, rasisme, makt og avmakt, fordommer, diskriminering og taktisk kommunikasjon. Det ble også produsert en film som på en humoristisk måte tar for seg ulike publikumsmøter. Filmen er blitt vist til ansatte ved ordenstjenesten, der den har dannet grunnlag for inngående diskusjon og refleksjon om hvordan oppdrag best kan løses. Stikkord har vært: vurdere, forklare og beklage.

I prosjektet er det vektlagt å samhandle, lytte og søke å forstå forventninger og tankesett til de nye befolkningsgruppene i Norge. Tilnærmingen har vært å vise respekt og synliggjøre vilje til ærlig og åpen dialog. Det har gitt politiet kunnskap og økt bevissthet om egne reaksjoner i møte med andre. Prosjektet videreføres i form av gjennomføring av flere fagdager i utvalgte politidistrikter.

Politidirektoratet viderefører dialogen med innvandrerorganisasjonene gjennom Det sentrale dialogforum. Forumet består av Politidirektoratet, Organisasjon mot offentlig diskriminering (OMOD), Kontaktutvalget mellom innvandrere og myndighetene (KIM), Ungdom mot vold,

Antirasistisk senter og Innvandrernes Landsorganisasjon (INLO). Det sentrale dialogforum har deltatt i prosjektet *Trygghet og tillits* referansegruppe.

## **Støtte til sårbare og utsatte personer**

---

### **Tiltak 23: Styrket samarbeid mellom kriminalomsorgen og andre statlige og kommunale myndigheter**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Kriminalomsorgen har i løpet av høsten tilsatt 25 tilbakeføringskoordinatorer. De skal samordne alle anstrengelser som gjøres i kriminalomsorgen og av andre statlige og kommunale myndigheter for å integrere lovbryster i samfunnet etter endt straffegjennomføring. Det har også vært informert både muntlig og skriftlig til både kriminalomsorgens enheter og andre etater for å bidra til en økt bevissthet om et felles ansvar for tilbakeføringen av straffedømte. I alle kriminalomsorgens regioner er det opprettet regionkontakter for tilbakeføringsgarantien. De fleste av dem har også etablert arbeidsgrupper som skal legge strategier og samordne tilbakeføringsarbeidet i regionen. Regionkontaktene har en utstrakt kontakt med samarbeidende etater.

For å styrke samarbeidet mellom kriminalomsorg og politi på alle nivåer er kravene til et slikt samarbeid presisert i styringsdokumentene. I kriminalomsorgens regioner er det etablert et organisatorisk element som skal samordne rehabiliteringsarbeidet i regionen og kalle inn samarbeidende etater, som for eksempel NAV ved behov.

Kriminalomsorgen vil i 2012 etablere et nærmere samarbeid med VOX, Nasjonalt fagorgan for kompetansepolitikk. VOX vil gi bistand i praksisnær opplæring i grunnleggende ferdigheter som lesing, skriving, regning, IKT og taleferdigheter.

### **Tiltak 24: Kriminalomsorgen skal kartlegge risikofaktorer generelt og individuelt**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Kriminalomsorgen har innført teknologi og implementert løsninger for å identifisere risiko knyttet til straffegjennomføringen og håndtering av slik risiko. Det gjenstår å forbedre løsningene for identifisering og håndtering av individuell risiko, men nødvendig teknologi er anskaffet og arbeidet vil bli påbegynt i 2012.

### **Tiltak 25: Videreutvikle politiets bekymringssamtale**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet*

Politidirektoratet har nylig ferdigstilt en ny veileder for bekymringssamtalen, og presentert denne for politidistriktenes forebyggende koordinatorer. Veilederen skal sikre en mer enhetlig forståelse

av bruken av bekymringssamtale i politiet. Målet er at denne veilederen skal gi en nasjonal standard både i forhold til å sikre rutiner, likebehandling, dokumentasjon og kvalitet i gjennomføringen. Publikasjonen vil bli gjort allment tilgjengelig for politiet.

### **Tiltak 26: Styrke og målrette Husbankens rolle i kommunenes planarbeid gjennom samarbeid med politiråd/SLT**

*Ansvar: Kommunal- og regionaldepartementet/Husbanken og Justis- og politidepartementet*

Det er så langt ikke inngått et samarbeid mellom Husbanken og politiråd/SLT for å styrke og målrette Husbankens rolle i kommunenes planarbeid.

### **Tiltak 27: Arbeid for å få flere til å fullføre videregående opplæring**

*Ansvar: Kunnskapsdepartementet*

Ny GIV – gjennomføring i videregående opplæring er en nasjonal dugnad for å øke gjennomføringen i videregående opplæring. Dette er et treårig prosjekt som har som mål å etablere et varig samarbeid mellom stat, fylkeskommuner og kommuner, for å bedre elevenes forutsetninger for å fullføre og bestå videregående opplæring.

Hovedtemaene for samarbeidet er:

- Felles mål for å bedre gjennomføring av videregående opplæring – og et felles data- og statistikkgrunnlag for å vurdere måloppnåelsen.
- Et systematisk samarbeid mellom kommuner og fylkeskommuner om oppfølging av elever med svake faglige prestasjoner og forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring.
- Bedre samarbeid mellom fylkeskommunene og NAV om ungdom som over tid har vært ute av utdanning og arbeidsliv. Styrking av oppfølgingstjenesten i fylkeskommunene.

*Overgangsprosjektet* ble iverksatt høsten 2010. Tiltakene i prosjektet svarer i hovedsak på de kritiske faktorene utdanningsforskningen peker på for at gjennomføringen i videregående opplæring kan økes. Hovedvekten er lagt på tett oppfølging av de svakeste elevene i siste del av 10. klasse og i videregående opplæring, slik at de skal få bedre forutsetninger for å gjennomføre videregående opplæring. Oppfølgingen baseres på en avtale som inngås mellom elev/foresatte og skolen. Den vil legge særlig vekt på å utvikle elevenes regne-, skrive- og leseferdigheter, og ca. 2300 har våren 2011 gjennomført en intensiv opplæring i dette. For at denne intensivopplæringen skal bli best mulig, finansierer staten 5 dagers skolerung av ca. 650 lærere i både ungdomsskoler og videregående skoler første året. Dette vil utbygges til å gjelde to lærere ved alle ungdomsskoler og videregående skoler.

Alle fylkeskommuner er med (99 videregående skoler), og inngår et tett samarbeid med kommunene. I alt deltok 205 skoler i 55 kommuner det første året. Antall kommuner og

videregående skoler skal økes så raskt som mulig, og innen 2013 skal overgangsprosjektet dekke alle videregående skoler i landet, alle kommuner og alle ungdomsskoler i alle fylker.

Prosjektperioden er planlagt å vare fram til 2013 og staten finansierer en prosjektledelse i hver fylkeskommune og en felles prosjektledelse i hvert fylke for de kommunene som deltar, til sammen to millioner kroner pr. fylke pr. år.

*Oppfølgingsprosjektet* har som mål å styrke samarbeidet mellom den fylkeskommunale oppfølgingstjenesten (OT), de videregående skolene, fagopplæringen og NAV. Ved å etablere/forsterke et strukturert, samordnet og målrettet system for oppfølging av unge som er utenfor opplæring og arbeid, skal flere unge i OT målgruppen tilbys konkrete tiltak. Oppfølgingen må bygges på et tverretattlig og tverrfaglig samarbeid om en samlet og helhetlig bruk av virkemidler ovenfor felles målgrupper og felles mål. Den overordnede målsettingen med prosjektet er at ungdom utenfor ordinær opplæring og arbeid skal motiveres tilbake til videregående opplæring (VGO) eller til arbeid.

## **Tiltak 28: Særskilt innsats overfor unge utenfor arbeidsmarkedet**

*Ansvar: Arbeidsdepartementet*

Ungdom anses som en utsatt gruppe på arbeidsmarkedet, og er prioritert for oppfølging og inntak til arbeidsrettede tiltak hos NAV. I tillegg har Arbeids- og velferdsetaten en ungdomsgaranti som skal garantere tilbud om arbeidsrettede tiltak for ungdom under 20 år som står uten skoleplass eller arbeid. Videre skal oppfølgingsgarantien for ungdom 20 – 24 år sikre at ledig ungdom i denne aldersgruppen får oppfølging fra Arbeids- og velferdsetaten etter tre måneders ledighet. Tiltaksgarantien for ungdom 20 – 24 år skal sikre tilbud om arbeidsrettede tiltak etter seks måneders ledighet.

Arbeids- og velferdsetaten har et stort fokus på ungdom utenfor arbeid og utdanning, og rapporterer om at rask og målrettet oppfølging, god behovsvurdering og målrettet tilbud om tiltak i samarbeid med blant annet fylkeskommunen, bidrar til å redusere antallet som går ledige så lenge at de kommer inn i garantigruppene. Arbeids- og velferdsetaten har rapportert om dårlig måloppnåelse på tiltaksgarantien og oppfølgingsgarantien for ungdom i alderen 20 – 24 år. Dette skyldes til dels at de indikatorene som har blitt brukt for å måle gjennomføringen av garantiene, ikke har vært godt nok egnet til å fange opp det arbeidet som gjøres for ungdom ute i fylkene. Arbeidsdepartementet arbeider derfor med å utforme nye indikatorer for måling av måloppnåelse, samt andre muligheter for å sikre en bedre gjennomføring av garantiordningene.

Oppfølgingsprosjektet under regjeringens store satsing mot frafall i videregående opplæring, Ny GIV, fokuserer på å styrke samarbeidet mellom Oppfølgingstjenesten og Arbeids- og velferdsetaten i fylkene om ungdom som har falt fra, eller står i fare for å falle fra videregående opplæring. Et viktig element i prosjektet er samarbeid om å tilby tilpassede kombinasjoner av opplæring fra fylkeskommunen og arbeidsrettede tiltak fra NAV, som kan bidra til at flere



fullfører videregående opplæring. Det er gjennomgående stort engasjement omkring prosjektet i fylkene. Prosjektet er treårig, med varighet frem til 2013.

#### **Tiltak 29: Tros- og livssynstilbud til innsatte**

*Ansvar: Justis- og politidepartementet og Kulturdepartementet*

Rundskriv V-13B/2009 om samarbeid om tros- og livssynstjenester i fengsel, er blitt videreført. Formålet med rundskrivet er å klargjøre ansvarsforholdene og samarbeidsformene mellom tros- og livssynssamfunnene og kriminalomsorgen, samt å sikre oppfølging av og kontinuitet i tjenestetilbudet. Målet er å legge til rette for at alle innsatte skal ha mulighet til religions- og livssynsutøvelse. Det er den innsattes behov for tjenester som skal være styrende for tros- eller livssynssamfunnets atkomst til fengselet. Hensikten er å ivareta de innsattes ønsker om religiøs eller livssynsmessig betjening. Tros- og livssynssamfunn som omfattes av lov om trdomssamfunn og ymist anna eller lov om tilskott til livssynssamfunn kan gjøre tjeneste i norske fengsler etter rundskrivet.

En planlagt studie for å kartlegge innsattes ønsker om tros- og livssyn er utsatt inntil videre.

#### **Tiltak 30: Strategi for å forebygge aggressiv og voldelig atferd blant barn og unge**

*Ansvar: Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og politidepartementet*

Som et tiltak i regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner (2008- 2011) gjennomføres et prøveprosjekt i videregående skole med særlig fokus på familierelasjoner, kommunikasjon og konflikthåndtering. Det er etablert arbeidsgrupper rundt tre videregående skoler for å utvikle tiltaket. Gruppene har bestått av representanter fra faglærere, skolehelsetjeneste og familievernet. Det er utarbeidet og prøvd ut undervisningsopplegg i kommunikasjon og konflikthåndtering med særlig vekt på parforhold og familierelasjoner. I alt fem skoleklasser deltok våren 2011 i utprøving av undervisningsopplegget. Ni nye skoler vil teste ut opplegget høsten 2011.

Undervisningspakken skal ferdigstilles innen utgangen av året og opplegget skal tilbys videregående skoler over hele landet.